

PADOMES IETEIKUMS

(2013. gada 9. jūlijs)

par Lietuvas 2013. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Lietuvas konverģences programmu 2012.–2016. gadam

(2013/C 217/13)

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (1997. gada 7. jūlijs) par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu⁽¹⁾ un jo īpaši tās 9. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

- (1) Eiropadome 2010. gada 26. martā piekrita Komisijas priekšlikumam uzsākt jaunu nodarbinātības un izaugsmes stratēģiju – “Eiropa 2020” –, kam pamatā būtu ciešāka ekonomikas politikas koordinācija, pievēršot uzmanību galvenajām jomām, kurās jārikojas, lai palielinātu Eiropas ilgtspējīgas izaugsmes potenciālu un konkurētspēju.
- (2) Padome 2010. gada 13. jūlijā pieņēma ieteikumu par dalībvalstu un Savienības vispārējām ekonomikas politikas pamatnostādņēm (2010.–2014. g.) un 2010. gada 21. oktobrī – lēmumu par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm⁽²⁾, kas kopā veido “integritās pamatnostādnes”. Dalībvalstis tika aicinātas ņemt vērā šīs integritās pamatnostādnes savā ekonomikas un nodarbinātības politikā.
- (3) Dalībvalstu valsts vai valdības vadītāji 2012. gada 29. jūnijā pieņēma lēmumu par Izaugsmes un nodarbinātības paktu, kas ir saskaņots pamats rīcībai valstu, ES un eurozonas līmenī, izmantojot visas iespējamās sviras, instrumentus un politiku. Viņi pieņēma lēmumu par

rīcību, kas jāveic dalībvalstu līmenī, jo īpaši paužot ciešu apņemšanos sasniegt stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus un īstenot konkrētām valstīm adresētos ieteikumus.

- (4) Padome 2012. gada 10. jūlijā pieņēma ieteikumu⁽³⁾ par Lietuvas 2012. gada valsts reformu programmu un sniedza atzinumu par Lietuvas stabilitātes programmu 2012.–2015. gadam.
- (5) Komisija 2012. gada 28. novembrī pieņēma Gada izaugsmes pētījumu, tādējādi uzsākot ekonomikas politikas koordinēšanas 2013. gada Eiropas pusgadu. Komisija, pamatojoties uz Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1176/2011 (2011. gada 16. novembris) par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību⁽⁴⁾, 2012. gada 28. novembrī pieņēma arī Brīdinājuma mehānisma ziņojumu, kurā Lietuva netika norādīta kā viena no dalībvalstīm, par kurām tiks izstrādāts padziļināts pārskats.
- (6) Eiropas Parlaments ir bijis pienācīgi iesaistīts Eiropas pusgada norisēs saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 1466/97, un 2013. gada 7. februārī tas pieņēma rezolūciju par nodarbinātību un sociālajiem aspektiem 2013. gada Gada izaugsmes pētījumā un rezolūciju par ieguldījumu 2013. gada Gada izaugsmes pētījumā.
- (7) Eiropadome 2013. gada 14. martā apstiprināja prioritātes, lai nodrošinātu finanšu stabilitāti, fiskālo konsolidāciju un rīcību izaugsmes sekmēšanai. Tā uzsvēra, ka jāpanāk diferencēta, izaugsmei labvēlīga fiskālā konsolidācija, jāatjauno parastie kreditēšanas nosacījumi ekonomikai, jāveicina izaugsme un konkurētspēja, jārisina bezdarba problēma un krīzes sociālās sekas un jāmodernizē valsts pārvalde.
- (8) Lietuva 2013. gada 9. aprīlī iesniedza savu 2013. gada valsts reformu programmu un 2013. gada 26. aprīlī – savu konverģences programmu laikposmam no 2012. līdz 2016. gadam. Abas programmas tika izvērtētas vienlaikus, lai ņemtu vērā to savstarpējo saistību.
- (9) Pamatojoties uz stabilitātes programmas izvērtējumu, ievērojot Regulu (EK) Nr. 1466/97, Padome uzskata, ka programmas budžeta prognožu pamatā esošais makroekonomiskais scenārijs ir ticams un lielā mērā atbilst Komisijas dienestu 2013. gada pavasara prognozēs sniegtajam vērtējumam. Pateicoties vērienīgai fiskālajai konsolidācijai, kas veikta kopš 2009. gada, vispārējās valdības budžeta deficīts 2012. gadā ir samazināts līdz 3,2 %

⁽¹⁾ OV L 209, 2.8.1997., 1. lpp.

⁽²⁾ Saglabātas 2013. gadam ar Padomes Lēmums 2013/208/ES (2013. gada 22. aprīlis) par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm (OV L 118, 30.4.2013., 21. lpp.).

⁽³⁾ OV C 219, 24.7.2012., 54. lpp.

⁽⁴⁾ OV L 306, 23.11.2011., 25. lpp.

no IKP, kas uzskatāms par pietiekamu apmēru, lai atceltu lēmumu par pārmērīga budžeta deficīta pastāvēšanu, ņemot vērā pensiju sistēmas reformas izmaksas. Deficīta samazinājums zināmā mērā ir balstīts arī uz spēcīgu ekonomikas izaugsmi un izdevumu pagaidu iesaldēšanu. Konverģences programmā vidējā termiņa mērķis (VTM) ir grozīts no + 0,5 % uz - 1,0 %, kas joprojām atbilst Stabilitātes un izaugsmes pakta mērķiem.

Konverģences programmā izklāstītās budžeta stratēģijas mērķis ir VTM izpildīt līdz 2016. gadam. Pamatojoties uz (pārrekinātu) strukturālo budžeta bilanci, virzībā uz VTM ikgadējais progress strukturālā izteiksmē ir lielāks nekā 0,5 % no IKP. Programmas aptvertajā laikposmā Stabilitātes un izaugsmes pakta izdevumu kritērijs ir izpildīts. Sākumposmā paredzēta mazliet lielāka korekcija, kas galvenokārt balstās uz izdevumu ierobežošanu, un to tikai daļēji atbalsta konkrēti pasākumi, tostarp vienreizēji, kas ne vienmēr ir precizēti. Saskaņā ar Komisijas dienestu 2013. gada pavasara prognozi paredzams, ka strukturālās korekcijas 2013. gadā būs 0,3 % no IKP, bet 2014. gadā 0,0 % no IKP, līdz ar to neizpildot vajadzīgo rādītāju 0,5 % apmērā no IKP, un tas rada bažas par konverģences programmā izvēlēto korekciju virzību. Vēl ir jāprecizē turpmāki konsolidācijas pasākumi, un būtu jāapsver strukturālas reformas, tostarp pāreja uz pasākumiem, kuru pamatā ir ieņēmumi. Vispārējās valdības parāds paliek zemāks nekā 60 % no IKP, 2012. gadā sasniedzot 40,7 %, un paredzams, ka programmas aptvertajā laikposmā tas nedaudz samazināsies. Konverģences programmā paredzēts, ka parāds 2013. gadā samazināsies līdz 39,7 % un līdz 2016. gadam kritīsies līdz 34,5 %, bet saskaņā ar Komisijas dienestu 2013. gada pavasara prognozēm tas 2013. gadā samazināsies līdz 40,1 % un 2014. gadā līdz 39,4 %. Atšķirības galvenokārt izskaidrojamas ar to, ka konverģences programmā izmantots zemāks pieņēmums par deficīta apmēru.

(10) Lai gan gadu gaitā Lietuvas situācija attiecībā uz budžeta deficītu ir uzlabojusies, tai joprojām nav pietiekamas fiskālās telpas, lai reaģētu uz nelabvēlīgiem satricinājumiem. Tomēr pastāv iespējas noteikt mazāk kropļojošus nodokļus un veikt turpmākus uzlabojumus attiecībā uz nodokļu saistību izpildi. Lietuvā joprojām ir viszemākā nodokļu un IKP attiecība Savienībā, un konsolidācija galvenokārt tikusi koncentrēta uz izdevumiem. Pastāv iespēja rast nodokļu ieņēmumu papildu avotus, kas vismazāk kaitētu izaugsmei, piemēram, tādus kā vides nodokļi un regulāri nodokļi par nekustamo īpašumu. Lai gan Lietuva ir veikusi pasākumus, lai palielinātu regulāro īpašuma nodokļu ieņēmumus, izskatās, ka pastāv iespējas veikt turpmākus centienus. Lietuvas ieņēmumi no vides nodokļiem kritās un 2011. gadā bija otrie zemākie Savienībā, kas izskaidrojams arī ar to, ka Lietuvas ieņēmumi no transporta nodokļiem ir viszemākie Savienībā. Tas nesekmē Lietuvas ekonomikas augstās energointensitātes krišanos. Vienlaikus fiskālās

konsolidācijas centienos būtu jāpiešķir prioritāte izdevumiem, kas sekmē izaugsmi, piemēram, izdevumiem pētniecībai un izglītībai. Ir aizkavējusies tiesiskā regulējuma īstenošana, ar ko tiek stiprināta fiskālā sistēma. Lietuvas fiskālā sistēma nav spējusi novērst ciklisku fiskālo politiku straujas izaugsmes gados. Likuma par budžeta struktūru grozījums 2012. gadā ir solis pareizajā virzienā. Ir nepieciešams uzlabot budžeta procedūras uzraudzību, pārskatatbildību un izpildi, jo īpaši attiecībā uz pašvaldībām, un nodrošināt vidēja termiņa sistēmas saistošo raksturu.

(11) Demogrāfiskā attīstība rada problēmas attiecībā uz Lietuvas fiskālo ilgtspēju ilgtermiņā. Tāpēc arvien ir svarīgi īstenot visaptverošu pensiju reformu, lai nodrošinātu gan pensiju ilgtspēju, gan atbilstīgumu. Pensiju atbilstīgums ir problemātisks jautājums, jo vecāka gadagājuma iedzīvotājus ļoti apdraud nabadzība un sociālā atstumtība. Pensiju uzkrājumu sistēmas 2012. gada reforma sekmē otrā līmeņa pensiju papildināšanu ar finansiāliem stimuliem no valsts budžeta. Šīs reformas satvarā turklāt ir paredzēta iespēja pārejas laikā atteikties no privātiem pensiju uzkrājumiem un pāriet atpakaļ uz valsts sociālās apdrošināšanas fondu, kā arī iecerēts pakāpeniski palielināt pensionēšanās vecumu. Reforma stāties spēkā 2014. gada 1. janvārī. Šie ir svarīgi, taču nesaistīti soļi pareizajā virzienā, un ir nepieciešamas būtiskākas izmaiņas, jo īpaši pirmā pensiju līmeņa satvarā. Turklāt būtu jāveic pasākumi, lai veicinātu vecāka gadagājuma darba ņēmēju nodarbināmību un vecāka gadagājuma iedzīvotājiem piemērotu darba vidi.

(12) Svarīgs uzdevums joprojām ir risināt bezdarbu un mazkvalificēta darbaspēka dalības darba tirgū zemo rādītāju. No augsta bezdarba līmeņa īpaši cieš gados jauni un mazkvalificēti iedzīvotāji. Krīzes laikā īpaši acīmredzama kļuva prasmju neatbilstība, un šīs problēmas apmērs turpina augt, liekot domāt par strukturāliem trūkumiem izglītības jomā un darba tirgus politikā. No tā izrietošo kvalificēta darbaspēka trūkumu saasina augstie emigrācijas rādītāji. Līdz ar to ir nepieciešami papildu pasākumi, lai uzlabotu darba tirgus elastību un palielinātu dalības rādītāju darba tirgū, īpaši attiecībā uz jauniešiem, mazkvalificēto un vecāka gadagājuma darba ņēmējiem. Aktīvu darba tirgus pasākumu kopējais tvērums un katram atsevišķam pasākumam paredzētais finansējums joprojām nav pietiekami, un pasākumi tiek slikti mērķorientēti uz mazkvalificēto darbaspēku un ilgstošiem bezdarbniekiem. Ar sociālo partneru līdzdalību visaptveroši pārskatot darba tiesisko regulējumu, varētu konstatēt nevajadzīgus ierobežojumus un administratīvus šķēršļus, kas attiecas uz elastīgām līgumiskām attiecībām, atļaušanas kārtību un elastīgiem darba laika režīmiem. Lai nodrošinātu labāku pāreju no izglītības uz darba tirgu, varētu palielināt mācekļu vietu un prakses vietu pievilcību.

- (13) Nabadzības un sociālās atstumtības rādītāji joprojām ir satraucoši augsti. Īpašas bažas rada bērnu nabadzības rādītāju paaugstināšanās. 2012. gadā tika sākti naudā sniegtās sociālās palīdzības reformas pasākumi, kuru uzdevums ir uzlabot darba stimulus (no nodarbinātības atkarīgi pabalsti ilgtermiņa bezdarbniekiem, sociālo pabalstu pakāpeniska samazināšana neaktīviem darbspējīga vecuma iedzīvotājiem) un samazināt nabadzību. Piecās pašvaldībās īstenotā izmēģinājuma projektā tika gūti iespaidīgi rezultāti izdevumu samazināšanas un saņēmēju labākas mērķorientēšanas ziņā. Nu ir jāievieš pārraudzības sistēma, lai izvērtētu šī projekta efektivitāti un tā ietekmi uz nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanu. Reforma būtu jāsaista arī ar aktivizācijas pasākumiem, kas palielina dalību, jo īpaši attiecībā uz ilgtermiņa sociālo pabalstu saņēmējiem. Starp nabadzības mazināšanai veiktajiem pasākumiem minama sociālo pabalstu seguma paplašināšana un jauna metode pabalstu apmēra aprēķināšanai. Turklāt no 2013. gada 1. janvāra minimālā alga tika palielināta par 18 %, un tas varētu palīdzēt mazināt "ekonomiskās pasivitātes slazdu" un nodarbinātu personu nabadzību. Ņemot vērā problēmas apmērus, šie pasākumi tomēr šķiet nepietiekami, un trūkst visaptverošas stratēģijas vai rīcības plāna nabadzības izskaušanai.
- (14) Valdība kopš 2010. gada veic valsts uzņēmumu (VU) vērienīgu reformu. Šī reforma ir būtiska un ticama, un tā ietver gan tiesību aktu grozījumus, gan organizatoriskas izmaiņas. Reformas regulatīvie aspekti jau ir īstenoti, un ir panākts, ka tiek plaši ievērotas prasības sniegt ziņojumus. Nu svarīgs uzdevums ir novērst interešu konfliktu attiecībā uz regulatīvajām un neregulatīvajām funkcijām un nodalīt VU komerciālās darbības no nekomerciālajām. Kad šī reforma būs pilnībā īstenota, tā palīdzēs sekmēt konkurētspēju un izaugsmi. Tāpēc būs svarīgi uzraudzīt tās izpildi.
- (15) Joprojām nepietiekami izstrādāti ir elektrotīklu un gāzes tīklu savienojumi ar kaimiņiem. Tā rezultātā konkurence enerģētikas nozarē ir ļoti ierobežota, un enerģijas cenas ir augstas. Turklāt joprojām pastāv problēmas ar energoefektivitāti. Progress ēku atjaunošanā ir gaus, tostarp attiecībā uz ieguldījumiem no JESSICA līdzdalības fonda, un nav atrisinātas būtiskas problēmas privāto mājokļu atjaunošanas jomā.
- (16) Eiropas pusgada kontekstā Komisija ir veikusi visaptverošu Lietuvas ekonomikas politikas analīzi. Tā ir izvērtējusi valsts reformu programmu un konverģences programmu. Tā ir ņēmusi vērā ne tikai to lietderību ilgtspējīgas fiskālās un sociālekonomiskās politikas izveidei Lietuvā, bet arī to atbilstību ES noteikumiem un norādēm, ņemot vērā vajadzību nostiprināt Savienības vispārējo ekonomikas pārvaldību, kas panākams, turpmākajos valsts lēmumos nodrošinot ES līmeņa ieguldījumu. Komisijas ieteikumi saskaņā ar Eiropas pusgadu ir atspoguļoti 1. līdz 6. ieteikumā.
- (17) Ņemot vērā šo izvērtējumu, Padome ir izskatījusi konverģences programmu, un tās atzinums⁽¹⁾ ir atspoguļots jo īpaši 1. ieteikumā,

AR ŠO IESAKA Lietuvai laikposmā no 2013. gada līdz 2014. gadam rīkoties šādi.

1. Nodrošināt izaugsmei labvēlīgu fiskālo konsolidāciju un īstenot plānoto budžeta stratēģiju, veicot strukturālās korekcijas, kas Lietuvai ļaus sasniegt VTМ. Piešķirt prioritāti izaugsmi sekmējošiem izdevumiem. Turpināt stiprināt fiskālo sistēmu, jo īpaši vidējā termiņa budžeta struktūrā nodrošinot izpildāmas un saistošas izdevumu maksimālās robežas. Pārskatīt nodokļu sistēmu un apsvērt to nodokļu palielināšanu, kas vismazāk kaitē izaugsmei, kā, piemēram, regulārie īpašuma nodokļi un vides nodokļi, tostarp ieviešot nodokli automobiļiem, vienlaikus turpinot uzlabot nodokļu saistību izpildi.
2. Pieņemt un īstenot tiesību aktus par visaptverošu pensiju sistēmas reformu. Likumā noteikto pensionēšanās vecumu pielāgot paredzamajam dzīves ilgumam, ierobežot priekšlaicīgas pensionēšanās iespējas, izstrādāt skaidrus noteikumus pensiju indeksācijai un veicināt papildu ietaupījumu shēmu izmantošanu, vienlaikus nodrošinot norītošo reformu īstenošanu. Līdz ar pensiju reformu veikt pasākumus vecāka gadagājuma darba ņēmēju nodarbināmības veicināšanai.
3. Novērst mazkvalificēta darbaspēka un ilgstošu bezdarbnieku augsto bezdarba līmeni, novirzot līdzekļus aktīvai darba tirgus politikai un vienlaikus paplašinot tās tvērumu un uzlabojot tās efektivitāti. Celt jauniešu nodarbināmību, piemēram, izmantojot garantiju jauniešiem, uzlabot mācekļu programmu īstenošanu un efektivitāti un risināt prasmju ilgstošo neatbilstību. Apspriežoties ar sociālajiem partneriem, pārskatīt darba tiesību aktu atbilstīgumu attiecībā uz elastīgām līgumiskām attiecībām, atlaišanas noteikumiem un elastīgiem darba laika režīmiem.
4. Īstenot konkrētus, mērķorientētus pasākumus nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai. Turpināt stiprināt saiknes starp naudā sniegtas sociālās palīdzības reformu un aktivizācijas pasākumiem.
5. Pabeigt VU reformas īstenošanu, jo īpaši nodrošinot īpašumtiesību un regulatīvo funkciju nodalīšanu, un rūpīgi uzraudzīt reformas prasību izpildi.

⁽¹⁾ Saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1466/97 9. panta 2. punktu.

6. Izvērst pasākumus, lai uzlabotu ēku energoefektivitāti, tostarp novēršot šķēršļus un ātri ieviešot līdzdalības fondu. Veicināt konkurenci enerģētikas tīklu jomā, uzlabojot gan elektroenerģijas, gan gāzes tīklu starpsavienojamību ar citām dalībvalstīm.

Briselē, 2013. gada 9. jūlijā

*Padomes vārdā –
priekšsēdētājs*
R. ŠADŽIUS
